

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNİ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN OKUMAK *

READING ÂŞIK VEYSEL POEMS IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Fatma Süreyya KURTOĞLU**

Öz

Son zamanlarda her türlü bilimsel ve teknolojik gelişmeye rağmen dünyada yaşanan şiddet ve korku havası, maddî ve manevî tatminsizlikler; acımasızlık, adaletsizlikler, çevrede olup bitenlere karşı duyarsızlık, mutsuzluk ve hayattan memnuniyetsizlik gibi problemler, eksikliği hissedilen değerlerin öğretimi ve aktarımını daha önemli bir hâle getirmiş; devletleri, millî ve evrensel kimi değerleri yeniden canlı ve etkili hâle getirmeye ve yaşanan çağa uygun yeni bir takım değerler oluşturmaya; böylelikle kaybolmaya yüz tutmuş sosyal kontrolü yeniden sağlamaya sevk etmiştir.

Bu düşünceyle “değerler eğitimi” tüm dünyada çok sayıda çalışmaya konu olmuştur. 1995 yılından beri ise ciddi bir şekilde üzerinde durularak ve “Yaşayan Değerler Eğitimi” adıyla projelendirilerek daha ziyade ölmeye yüz tutmuş değerler yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. Bu konuda ülkemizde de bu değerlerin okul aracılığıyla kazandırılabilceği düşüncesiyle ilköğretim ve ortaöğretimde okutulan tüm derslerin ders öğretim programlarında, dersle ilgileri de düşünülerek bir takım hedef değerler belirlenmiştir.

Bu çalışmada, Türk edebiyatının, millî ve manevî değerlerin aktarılmasında ve öğretilmesinde aracılık vazifesi yüklenen, muhatabı olan okuruna nasihat eden birçok esere sahip olduğu düşüncesiyle yirminci yüzyıl Türk halk edebiyatının en önemli isimlerinden birisi olan Âşık Veysel'in şiirlerini “değerler eğitimi açısından” okumaya çalıştık.

158 şiir üzerinde yaptığımız bu çalışma neticesinde Âşık Veysel'in okurlarına değer eğitimi çerçevesinde de pek çok şey söylediği ortaya çıkmıştır. Yaklaşık 900 dörtlükten oluşan bu şiirlerde değişik sıklıklarda olmak üzere altmışın üzerinde farklı değer tespit edildikten sonra bunlar, değerler eğitimi açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: değer, değerler eğitimi, Türk halk edebiyatı, Alevî-Bektaşî edebiyatı, Âşık Veysel, sevgi, birlik ve beraberlik.

Abstract

Despite the recent scientific and technological developments, such problems as the state of violence and fear in the world, material and spiritual dissatisfaction, brutality, injustice, insensitivity towards what is happening in the world, unhappiness, and dissatisfaction with life render the importance of values education that is missing and its transmission and encourage the governments to revitalize some national and universal values and establish a new set of contemporary values, thus bring back the social control that has almost extincted.

With this in mind, “values education” has been the subject of numerous studies all over the world. Since

* Makalenin Geliş Tarihi: 08.07.2017, Kabul Tarihi: 08.08.2017.

** Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, fskurtoğlu@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-2914-4193

1995, it has been seriously emphasized and designed as a project called “Living Values Education” to attempt to revitalize the values that are on the brink of extinction. In this regard, in contemplation of values being taught in schools, a set of target values within the curriculum of all the courses taught in primary and secondary education has been determined in our country as well, considering the relevance of these values to the courses.

In this study, we have attempted to read the poems by Âşık Veysel, who is one of the most important characters of Turkish folk literature in the twentieth century, in terms of “values education” considering that many of his works enable the national and spiritual values of Turkish literature to be taught and transmitted and give advices to his target readers.

The results of studying on 158 poems brought about the fact that Âşık Veysel told his readers many things in the scope of values education. After identifying over 60 different values, at different frequency of occurrence, within these poems that consist of about 900 quadrants, the findings are evaluated and interpreted in terms of values education.

Keywords: Value, values education, Turkish folk literature, Alevi/Bektashi literature, Âşık Veysel, love, unity, and solidarity

1. Giriş

1.1. Değer ve Değerler Eğitimi

Sosyolojik açıdan, kişiye ve gruba yararlı, kişi ve grup için istenilir, kişi veya grup tarafından beğenilen her şey (Aydın, 2011: 39) olarak tanımlanabilen ve “[b]ir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insanî, ideolojik veya ilahî kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler” (Çelikkaya, 1996:168); bütününden oluşan değerler, aynı zamanda “[b]ir sosyal yapının varlık, birlik, işlevişi ve devamının sebebi olarak görünen; tasvip ve teşvik gören, korunmaya çalışılan, kabullenişler, inanışlar” (Tural, 1992: 29) olarak değerlendirilir. Değerler, milletleri diğerlerinden ayıran ve birtakım millî özellikler taşıyan bir sistemdir. Bunlar, aynı zamanda fertlerin karşılaştığı herhangi bir olay ve durum karşısındaki duyarlılıklarıdır.

Fert, ait olduğu toplumun tarihten gelen birikimiyle (gelenek, görenek) ya da kimi evrensel yaklaşımlarla, iyi, kötü, güzel, çirkin, iyilik, yardım, şefkat, cesaret vs. bir takım normları edinir. Ferdin mensup olduğu millete göre aldığı hiza o toplumun millî değerlerini; evrensel bakış açısına uygun olarak aldığı hiza ise evrensel değerlerini oluşturur. Bu değerlerin, o sosyal yapıyı oluşturan üyelerin büyük bir çoğunluğu tarafından benimsendiği (Tural, 1992: 29-30) anlamına gelir.

Son zamanlarda her türlü bilimsel ve teknolojik gelişmeye rağmen dünyada yaşanan şiddet ve korku havası, maddî ve manevî tatminsizlikler; acımasızlık, adaletsizlikler, çevrede olup bitenlere karşı duyarsızlık, mutsuzluk ve hayattan memnuniyetsizlik gibi problemler, eksikliği hissedilen değerlerin öğretimi ve

aktarımını daha önemli bir hâle getirmiş; devletleri, millî ve evrensel kimi değerleri yeniden canlı ve etkili hâle getirmeye ve yaşanan çağa uygun yeni bir takım değerler oluşturmaya; böylelikle kaybolmaya yüz tutmuş sosyal kontrolü yeniden sağlamaya sevk etmiştir.

Günümüzde birey, ait olduğu milletin kültürel değerleriyle hayatını onunla şekillendirecek kadar tanışmamaktadır. Zira modern hayatın beraberinde getirdiği anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile modeli ve yaşanan şartlar dolayısıyla, kültür değerlerinin aktarımındaki etkileri inkâr edilemeyecek aile büyüklerinin rollerinin zayıflamasına yol açmış, diğer taraftan popüler kültürün yazılı, basılı her türlü iletişim araçlarıyla yaptığı çok kuvvetli tazyik, gencin kendi değerleriyle karakter ve kişiliğini şekillendirecek derecede karşılaşmasına mani olmuştur.

Bu bağlamda, günümüzdeki iletişim imkânlarında meydana gelen baş döndürücü gelişmeler, farklı kültürlerle karşılaşma imkân ve ihtimalini eskiye nazaran kıyas kabul etmeyecek derecede artırdığı için, birey de kendi kültürel mirasını bütün boyutları ile bu sosyal yapı içerisinde görememekte, sık sık kendi değerleriyle karşılaşmamakta ve dolayısıyla da farkında olmadığı, yaşamadığı bir mirası kendisinden sonraki nesillere aktaramamaktadır. Bu da toplumdaki sosyal kontrolü sarsan bir durumdur.

Sosyal kontrol, değerlerin sosyal yapıyı var eden, devam ettiren bir güç taşıması gerektiğine inanarak, toplumsal değerleri yaşatma çalışmasıdır. Bu denetim, bir taraftan örgün ve yaygın eğitimle, diğer taraftan da adalet ve inzibat kuvvetleri yoluyla gerçekleşir. Kimi gönüllü veya özel kuruluşlar da, sosyal yapı konusundaki hassasiyetleri doğrultusunda, koruma ve yönlendirmelerde bulunur (Tural, 1992: 30-31).

Toplumlar sahip oldukları kendilerine has özelliklerini, değerlerini sonraki temsilcilerine aktarma ihtiyacı içerisindeyler. “Sahip olunan değerler, bireyin gelecekte kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını, hatta hayatını belirleyecek etkenler olduğu için, bireyin belli başlı değerlerin farkına varması, gerekli değerleri kazanması, yeni değerler benimsemesi; bütün bu değerleri kişiliğinin temel taşları hâline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekir. Neredeyse hayat boyu devam eden bu değer kazanma/kazandırma süreçlerine değerler eğitimi denilmektedir” (Yaman, 2014: 18).

Değerler üzerine yapılan çalışmalarda bu güne kadar birçok tasnif denenmiştir. Bu tasniflerin en çok kabul görenlerinden birini Spranger (1928) yapmıştır. Spranger’in yaptığı tasnifte değerler, bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dinî olmak üzere altı gruba ayrılmıştır. Bu sınıflama daha sonra Allport Allport, Vernon ve Lindzey (1951) tarafından ölçeğe dönüştürülmüştür (Akbaş 2004: 55-56). Güngör, bu altı değere, içerisinde dürüstlük, doğruluk, hoşgörülülük ve yardımseverliğin de olduğu ahlaki değeri ilave etmiştir (Güven, 2014: 227).

Değerler eğitiminin nasıl yapılacağına dair Avrupa ve Amerika'da yapılan çalışmalar tüm dünyada akis bulmuş; dünyadaki bu değerleri tespit etme, yayma ve bu yolla sosyal kontrolü sağlama çalışmaları son zamanlarda ülkemizde de önem kazanmış ve konuyla ilgili pek çok araştırma yapılmıştır (Akbaş, 2004; Güngör, 2000; Erdem, 2003; Yazıcı, 2006; Şen, 2007; Uyar, 2007; Öztürk, 2008; Kılcan, 2009; Bulut, 2011; Kumbasar, 2011; Özbay ve Tayşi, 2011; Moğul, 2012; Biçer, 2013; Güven, 2014; Yaman, 2014; Çoban, 2016, Kurtoğlu, 2016, Solmaz, 2016 vs.).

Mili Eğitim Bakanlığı da fertlere kazandırılması hedeflenen değerleri ilk ve orta öğretimde verilen derslerin müfredatlarına serpiştirmiş ve değerlerin bu dersler ve üniteleri yardımıyla yeni nesillere aktarılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı'nın kanun, genelge ve ders öğretim programları üzerinde yaptığımız taramalarda yeni nesillere kazandırılması hedeflenen yaklaşık seksen adet farklı değer tespit ettik. Tespit edilen değerleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Açık fikirlilik	19. Dayanışma
2. Adalet	20. Değer verme
3. Affetmek / Bağışlamak	21. Demokratik olma
4. Aile Birliğine Önem Verme	22. Ders araç ve gereçlerini koruma
5. Alçakgönüllülük	23. Diğerkâmlık
6. Anlayışlı olma	24. Dikkatli olma
7. Atatürk Sevgisi / Atatürkçülük	25. Disiplin
8. Azimli olma	26. Doğruluk
9. Bağımsızlık	27. Duyarlılık
10. Barış	28. Dürüstlük
11. Başarı	29. Eleştirel bakış
12. Başkalarının haklarına saygı duyma	30. Eleştirilere açık olma
13. Bencil olmama	31. Empati
14. Bilimsellik	32. Estetik duyarlılık
15. Centilmenlik	33. Farklılıklara saygı duyma
16. Cömertlik	34. Fedakârlık
17. Çalışkanlık	35. Gerçekçilik
18. Çevre Bilinci	36. Girişimcilik

37. Güven	59. Özyönetim
38. Güvenilir olmak	60. Paylaşıcılık
39. Hakkına razı olma	61. Planlılık
40. Haksızlığa karşı olma	62. Sabır
41. Hoşgörü / Tolerans	63. Sağlıklı yaşama bilincine sahip olma
42. İçtenlik	64. Samimiyet
43. İnsan sevgisi	65. Saygı (Büyüklere, geçmişe, insan haklarına, millî ve manevî değerlere)
44. İsraktan kaçınma	66. Sevgi
45. Kararlılık	67. Sorumluluk
46. Kurallara uyma	68. Tarafsızlık
47. Kültürel mirasa saygı	69. Tarih bilinci
48. Merak	70. Tasarruf
49. Merhamet	71. Temizlik
50. Millî bilinç	72. Tevekkül
51. Millî değerlerine sahip çıkma	73. Toplumsal sorumluluk
52. Misafirperverlik	74. Vatanseverlik
53. Mücadelecilik	75. Verimlilik
54. Mükemmeliyetçilik	76. Yardımlaşma
55. Nezaket	77. Yardımseverlik
56. Olaylara ve insanlara farklı bakış açısına sahip olmak	78. Zararlı alışkanlıklardan kaçınma
57. Öğrenmeye istekli olma	
58. Özgüven	

Millî Eğitim Bakanlığı, evrensel ve millî bazı değerleri yeni nesillere kazandırmak düşüncesiyle, ders öğretim programlarında bu hedeflere yer vermekle yetinmemiş, değerler eğitimi konusunun okullarda ayrıca bir dizi faaliyetle ele alınması yolunu benimsemiştir. Bütün bunların nasıl yürütüleceğine dair bir genelge yayımlayarak konunun önemine dikkat çekmenin yanı sıra uygulayıcılara da rehberlik görevinde bulunmuştur.

Bu genelgeyle küreselleşen dünyada yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel pek çok gelişmenin zaman zaman toplum hayatını tehdit ettiği hatırlatılarak, birey ve toplumu olumsuzluklardan korumak için bir takım millî ve evrensel değerlere ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiş ve Bakanlığa bağlı tüm resmî ve özel örgün eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin bu husustaki yeterliliklerinin artırılması ve bunların davranışlara yansımaları hedeflenmiş; genelge ekinde de “Değer Eğitimi Yönelik Etkinlik Örnekleri” listesi oluşturulmuştur (Genelge, 2010/53).

Bu genelgeye dayanılarak hazırlanan “Değerler Eğitimi Yönergesi”nde ise değerle ilgili olarak okullarda yapılacak olan planlamalar ve uygulama esasları tespit edilmiş, “sevgi, sorumluluk, saygı, hoşgörü, duyarlılık, özgüven, empati, adil olma, cesaret, liderlik, nazik olmak, dostluk, yardımlaşma, dayanışma, temizlik, doğruluk, dürüstlük, aile birliğine önem verme, bağımsız ve özgür düşünebilme, iyimserlik, estetik duyguların geliştirilmesi, misafirperverlik, vatanseverlik, iyilik yapmak, çalışkanlık, paylaşımcı olmak, şefkat-merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakârlık” gibi bazı değerlerin de programda yer alması kararlaştırılmıştır (Yönerge, 2015).

2. Değerler Eğitimi Açısından Âşık Veysel’in Şiirleri:

Ait olduğu milletin kültür değerlerini bireye en etkili ve en kalıcı bir şekilde aktarma yollarından birisi, bireyi kendi dilinin en güzel örnekleri olan edebî metinlerle karşılaştırmaktır. Bu eserler vasıtasıyla kişi bir taraftan dilinin inceliklerini kavırken, diğer taraftan o edebî eserlere bir şekilde sindirilen millî ve manevî değerlerle tanışacaktır.

Türk edebiyatı, millî ve manevî değerlerin aktarılmasında ve öğretilmesinde aracılık vazifesi yüklenen, muhatabı olan okuruna nasihat eden birçok esere sahiptir. Bilinen en eski yazılı eserlerimizden başlayarak günümüze kadar bu maksadı karşılayabilecek onlarca eser ismi saymak mümkündür.

Yirminci yüzyıl âşık edebiyatının en önemli isimlerinden birisi olan Âşık Veysel, 1894 yılında Sivas’ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde ailesinin beşinci çocuğu olarak doğmuş; yedi yaşında iken yakalandığı çiçek hastalığı sebebiyle sağ gözünü, bir kaza neticesinde de sol gözünü kaybetmiştir. 11 yaşında iken babasının –biraz da bir mesleği olsun düşüncesiyle- aldığı üç telli sazla tanışmış, komşuları olan Molla Hüseyin ve Çamşıhlı Ali Ağa’dan saz dersleri almış ve onlardan çok şey öğrenmiştir. Yaşı da biraz ilerleyince geleneğe uyarak usta malî deyişler söylemek

için köylere çıkmıştır. Bu sayede önceleri yakın köylere düğünlerde saz çalmak için giden Aşık Veysel, daha sonraları Sivas, Tokat, Yozgat ve Kayseri'nin köylerine iki-üç ay süren geziler yapmıştır. Yaklaşık yirmi beş yaşında ilk evliliğini yapan Veysel, eşinin kendisini terk etmesinden sonra 1919 yılında ikinci evliliğini yapmıştır. Bu evliliğinden yedi çocuk sahibi olmuştur (Alptekin, 1998: 15-31).

Veysel'in hayatındaki en önemli olaylardan birisi Ahmet Kutsi Tecer ve arkadaşlarının 1931 yılında Sivas'ta düzenledikleri Sivas Halk Şairleri Bayramı'na davet edilmesidir. Burada dikkat çeken Veysel, 1933 yılından sonra Anadolu'nun pek çok yerine gitme imkânı bulmuş, Köy Enstitülerinde saz öğretmenliği yapmış, doğduğu köyde ilk defa olmak üzere bir meyve bahçesi oluşturmuştur. 1965 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kendisine maaş bağlanan Veysel, yakalandığı kansere yenilerek 1973 yılında doğduğu köyde vefat etmiştir.

Bir aşığın, bir şairin, başarı ve büyüklüğünü, şiir kudretini belirleyen, onu diğerlerinden üstün veya aşağı kılan bazı ölçütler vardır. Bunlar, "şiirdeki ses, musiki, pitoresk [resim gibi, resimsi], mana ve lafız sanatları, vezin ve kafiye yapısı, engin duyular ve orijinal buluşlardır" (Kaya, 1988: 94). "Aşık Veysel bizim halk şiirimize yeni bir renk, yeni bir hareket getirdi. Onun zamanına kadar genellikle sadece aşk, gurbet, hasret, gül, bülbül, tasavvuf, dağ, yayla, turna şiirleriyle çağıldayıp gelen halk şiirimiz, onun toprak, vatan, bayrak, millet, devlet koşmalarıyla ve çeşitli içtimai meselelerimize müspet ilmin ışığında bakan destanlarıyla daha bir zenginlik kazandı" (Bakiler, 1986: 40).

Aşık Veysel'in şiirlerinin muhtevasındaki zenginlik bu manzumelerin değerler eğitimi açısından da önemli materyaller olduğunun işaretidir. Veysel'in şiirlerini bu açıdan değerlendirdiğimizde bir kısmı birbirleriyle ilgili olmak kaydıyla 66 farklı millî veya evrensel değerın Veysel'in şiirlerinde dile getirildiğini söylememiz mümkündür. Bu değerlerden en sık dile getirilenlerini şu şekilde sıralayabiliriz³:

2.1. Sevgi:

İncelenen 158 manzumede en çok işlenen değerın "sevgi" olduğu tespit edilmiştir. Günümüz Türkiye'si ve dünyasında en çok eksikliği hissedilen ve toplumları bir arada tutan en önemli harçlardan birisi olan sevgi, bu manzumelerde 82 dörtlükte yer almıştır. Bu değer Veysel'in şiirlerinde farklı muhtevalarda karşımıza çıkmaktadır. Bu kimi zaman dünyevi bir sevgiliye duyulan aşk, kimi zaman mutlak yaratıcıya duyulan muhabbet, kimi zaman ise bütün bu hengâme içerisinde beraber yaşadıkları insanların sevgi ve merhametine muhtaç olan tabiat ve hayvanlara gösterilen şefkat olarak karşımıza çıkmaktadır:

3 Aşık Veysel'in şiirlerindeki değerleri tespit için Ümit Yaşar Oğuzcan tarafından tertip edilen ve yaklaşık 900 dörtlükten oluşan 158 manzumeyi ihtiva eden neşir (Oğuzcan, 2001) kullanılmıştır.

Her nesnede mevcut her cesedde can
Anın için dedik biz ona Canan
Evvle ahir odur onundur ferman
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar
(Oğuzcan, 2001: 27)

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul Allah'a
Hakk'ın hazinesi gizli toprakta
Benim sadık yarım kara topraktır
(Oğuzcan, 2001: 129)

Nuru ile bu âlemi kapladı
Azim'dir Kerim'dir Gafur'dur adı
Sefil Veysel Hak'tan ister muradı
Muradlar verecek cömertkan oldu
(Oğuzcan 2001: 25)

Güzel keklük gibi geziyor taştta
Gören âşıkları yakar ateşte
Avazı bülbülde sedası kuştta
Keklik miydi turna mıydı toy muydu
(Oğuzcan, 2001: 100)

Görenlere açık körlere gizli
Kimine göründün oruç namazlı
Veysel'e göründün cilveli nazlı
Tutan bırakır mı senin peşini
(Oğuzcan, 2001: 26)

Hiç kimseyi incitmedin
Kalp kırmadın, kin gütmeydin
Dostlarını unutmadın
Dostlar seni unuttur mu
(Oğuzcan, 2001: 15)

Âşık Veysel'in bir değer olarak sevgiyi dile getirdiği şiirlerinin önemli bir kısmı ise üzerinde doğup büyüdüğü, ömür sürdüğü vatan ve memleketine duyduğu minnetir:

Bizim eller yaylasına yürümüş
Tez gidelim o göçlere erelim
Boz dumanlı soğuk sulu yaylanın
Soldurmadan çiçeğini derelim
(Oğuzcan, 2001: 124)

Beserek'te lale sümbül yürüdü
Güldede'yi çayır çimen büürüdü
Karataş'ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel diye yazmış
(Oğuzcan, 2001: 126)

Arzusun çektiğim Beserek Dağı
Elvan elvan çiçeklerin açtı mı
Çevre yanın güzellerin otağı,
Bizim eller yaylasına göçtü mü
(Oğuzcan, 2001: 146)

Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa
Tesir nüfuz olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek
(Oğuzcan, 2001: 161)

2.2. Birlik ve Beraberlik:

“Birlik ve beraberlik” değerinin işlendiği şiirlerde, Âşık Veysel'in bu memleket için herkesi kucaklayan bir gönül adamı olduğunu görüyoruz. O, dağıtmayan toparlayan; kırmayan, tamir eden bir bilge tavrıyla farklılıklarımızı kaşıyan, onları gündemde tutmaya çalışanları kınarken birlik ve beraberliğe övgüler dizmektedir. Veysel'in incelediğimiz 158 şiirinde yaklaşık 30 dörtlük “birlik ve beraberlik” değerini işlemektedir. Kendisi Alevî olmasına rağmen Müslüman toplumlar arasında hep diri tutulan Alevî-Sünnî tartışmalarında taraf olmamış, her iki düşünceye sahip olanların aslında kardeş olduklarını her fırsatta hatırlatmıştır:

Veysel sapma sağa sola
Sen Allah'tan birlik dile
İkilikten gelir bela
Dava insanlık davası

(Oğuzcan, 2001: 59)

Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa

(Oğuzcan, 2001: 82)

Yezit nedir, ne Kızılbaş
Değil miyiz hep bir kardaş
Bizi yakar bizim ataş
Söndürmektir tek çaresi

(Oğuzcan, 2001: 58)

Birleşiriz bir bayrağın altında
Biz Türklerin ikilik yok aşında
Yanar tutuşuruz vatan aşında
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız

(Oğuzcan, 2001: 163)

Kürt'ü Türk'ü ne Çerkez'i
Hep Adem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlış var mı ve neresi

(Oğuzcan, 2001: 58)

Mes çarıktır çarık mestir
Yürürlerse aynı sestir
Veysel söyler bir nefestir
Gah içerde gah dışarda

(Oğuzcan, 2001: 203)

İtimat edersen benim sözüme
Gel birlik kavline girelim kardaş
Birlik çok tatlıdır, benzer üzüme
İçip şerbetini duralım kardaş

(Oğuzcan, 2001: 60)

Şu âlemi yaratan bir
Odur külli şeye kâdir
Alevi Sünnilik nedir
Menfaatir varvarası

(Oğuzcan, 2001: 59)

2.3. Çalışkanlık ve Üretim:

Âşık Veysel'in şiirlerinde dikkat çeken değerlerden birisi de "çalışkanlık"tır. "Üretim" değeriyle birlikte 20 dörtlükte tespit edebildiğimiz bu değer, bugün toplumumuzun bu yöndeki durağanlığını harekete geçirebilecek niteliktedir. Veysel, laklak edip gülüşenlere, tembellik edenlere, tavla, domino oynayanlara ve çalışanlara mani olanlara kızarken; emek verildiği takdirde bunun karşılığının Allah tarafından verileceği kanaatindedir:

Kulak ver sözüme dinle vatandaş
Uyma lâklâk edip gülüşenlere
Seni meşgul eder işinden eğler
Karışır tembel perişanlara

(Oğuzcan, 2001: 62)

Eğer çiftçi isen sarıl tutaktan
Ne ekersen onu biçen topraktan
Yaklaşma tenbele geç git uzaktan
Tenbelin çenesi gevezec' olur

(Oğuzcan, 2001: 65)

Dizildik katarı durmaz yürürüz
Akin edip gidenleri görürüz
Ya biz niçin sema sarhoş dururuz
Tenbelin cebi boş karnı aç olur

(Oğuzcan, 2001: 65)

Yürüyen yolcuyla çekme geriye
Dikkat eyle karıncaya arıya
Gidiş böyle kavuşaman huriye
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

(Oğuzcan, 2001: 165)

Adım at ileri geriye bakma
Bir sağlam iş tut da elden bırakma
Saçma sapan sözler hep delip takma
Allah'ın yardımı çalışanlara

(Oğuzcan, 2001: 62)

Karnını doyurmaz tavla domine
Çare düşün bak derdinin enine
Bakma hesabına boş ver cemine
Ne derdine derman ne ilaç olur

(Oğuzcan, 2001: 65)

Asil Türk Milleti çalışır Veysel
Çalışana ekmek çağırır gel gel
Asla mağdur olmaz çalışan bir el
İnanç var iman var Halkevlerinde

(Oğuzcan, 2001: 190)

Tarlam sana üç yüz fidan aşlasam
Tarla çoşar fidan çoşar el çoşar
Gücüm yetse hemen işe başlasam
Kazma çoşar kürek, çoşar bel çoşar

(Oğuzcan, 2001: 155)

2.4. Millî Bilinç:

Âşık Veysel'in şiirlerinde tespit edilen evrensel kimi değerlerin yanında önemli sayıda millî değerden de bahsedilebilir. Sanatçı, millî bilinci diri tutacak, "millî kültür unsurları, millî tarih bilinci, kültürel miras ve millî şahsiyetlere saygı" gibi değerleri şiirlerinde yoğun bir şekilde işlemiştir. Türklüğü ve Müslümanlığı ile gurur duyan, en büyük zenginliğinin bu olduğunu ifade eden Veysel, askere gidemediğine şehit olamadığına hayıflanır, Atatürk'ün Türkiye için yaptıklarını hatırlatarak ona tazimde bulunur:

Olaydım cepheye kahraman asker
Çalışırdım memleketin işine
İçimde duygular uyanan hisler
Taşıırdı beni hudut dışına

(Oğuzcan, 2001: 162)

İsterdim hayatta düşmanla savaş
Milletime kurban olaydı bu bas
Nasip değil imiş şehitlik kardaş
İmanım niyetim bana kâfidir

(Oğuzcan, 2001: 230)

Atatürk'tür Türkiye'nin ihyası
Kurtardı vatani düşmanımızdan
Canını bu yolda eyledi fêda
Biz dahi geçelim öz canımızdan

(Oğuzcan, 2001: 168)

Bayramlarda düğünlerde
Toplantıda yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türk'üz türkü çağırırız

(Oğuzcan, 2001: 164)

İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirsem Türklüğüm var kıymetini
Vatanım milletim bana kâfidir

(Oğuzcan, 2001: 230)

Aslım Türk'tür Elhamdülillah Müslüman
Şükür Amentüye etmişiz iman
Kalbime yaraşmaz şirk ile güman
Kalbimiz nur ile dolu sayılır

(Oğuzcan, 2001: 218)

Veysel der tükenmez bu benim derdim
Katlandım cefaya şükrettim durdum
Yaşasın milletim bayrağım yurdum
Dilerim Allah'tan sonuna kadar

(Oğuzcan, 2001: 54)

Türk tarihinin önemli olaylarını şiirlerinde işleyen Veysel, bir farkındalık oluşturma niyetindedir. Bir taraftan 1953 yılında bir NATO tatbikatından dönerken yaşanan Türk denizcilik tarihinin en elim kazalarından biri olan Dumlupınar denizaltısındaki kahramanları yâd ederken diğer yandan yakın tarihin yine önemli konularından biri olan Kıbrıs ve orada yaşananlara dair mısralarıyla okuyucuda millî tarih düşüncesini pekiştirmektedir:

Denizaltı Dumlupınar kazası
Yayıldı âleme duyuldu sesi
Çanakkale şehitlerin türbesi
Geldi denizaltı şurada kaldı

(Oğuzcan, 2001: 195)

Sanki din adamı o alçak papaz
Beladır dünyaya parmağı durmaz
Türkler haksız yere adam öldürmez
Birgün Makarios mort olur gider

(Oğuzcan, 2001: 206)

Veysel'in kafası kin ile dolu
Urumlar bu işi iyi bilmeli
Kıbrıs'a düşerse Türklerin yolu
Lefkoşa Türklere yurt olur gider
(Oğuzcan, 2001: 206)

Türk kültür ve siyaset hayatının önemli isimlerini de şiirlerinde anan Âşık Veysel, Türk milletinin bu ortak değerleri etrafında da birlik beraberlik mesajları vermektedir. Bu manada şiirlerinde yer verdiği isimler, Mevlana Celaleddin Rûmî, Hacı Bektaş Veli, Atatürk, Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü'dür:

Horasandan ayak bastın Urum'a
Mucizeler şahit oldu pirime
Bak şu vaziyete bak şu duruma
Eşin yok cihanda bir Hacı Bektaş

(Oğuzcan, 2001: 212)

Ziyaretim Mevlana'yı
Kabul et Allah aşkına
Bu fakiri divaneyi
Kabul et Allah aşkına

(Oğuzcan, 2001: 218)

Atatürk'ün yattığı yer nur olsun
Azim fikir emelimiz bir olsun
Herkes birbirine kız versin alsın
Çıkarıp nifakı sürelim kardaş
(Oğuzcan, 2001: 60)

2.5. Mücadelecilik:

Yeni nesillere kazdırılması gereken en önemli değerlerden biri de mücadele, azim ve kararlılıktır. Hayat ve gelecekle ilgili planlar yapacak olan insanların hayatın karşısına çıkaracağı olumsuzluklara karşı göstereceği direnç, biraz da sahip olduğu mücadele ruhundan kaynaklanmaktadır. Hayata oldukça olumsuz şartlarda başlayan, çok erken denilebilecek yaşlarda görme melekesini kaybeden Âşık Veysel, bütün bu olumsuzluklara rağmen mücadele etmekten vazgeçmemiş; bununla da yetinmeyerek mücadele ruhunu şiirlerinde en çok işlediği değerler arasında bulundurmıştır. Saz öğrenmesi, para kazanmak için yakın ve uzak köylere düğün çalgıcısı olarak gitmesi, Köy Enstitülerinde saz öğretmenliği yapması, Sivrialan'da ilk defa bir meyve bahçesi oluşturması hep onun mücadelecisi yanını göstermektedir. Bu ruh hâli şiirlerine de yansımış ve “mücadelecilik” değeri onun şiirlerinde dikkat çeken konulardan birisi olmuştur. 16 dörtlükte dile getirilen bu mücadele bazen hayata, bazen tabiata karşı, kimi zaman da Veysel'in yaşadığı dönemde toprağa daha bağlı bir toplum olan Türk insanının tarımsal mücadelesi olarak karşımıza çıkarken, bazen de vatani işgal eden düşmana karşı verilmiştir. Oldukça olumsuz şartlarına rağmen hayata karşı verdiği mücadeleyi büyük ölçüde kazanan Veysel'in günümüz okuyucularına da vereceği telkinleri vardır:

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sadık yarım kara topraktır
(Oğuzcan, 2001: 128)

İddiacı Türkiye'nin insanı
Çalışmakla kazandık biz vatani
Aç kurt gibi parçaladık düşmanı
Şecaat görünce aslanımızdan
(Oğuzcan, 2001: 169)

Karnın yardım kazmayınan belinen
Yüzün yırttım turnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sadık yarım kara topraktır
(Oğuzcan, 2001: 128)

Sulh sever milletiz cihanda hürüz
Görürüz herşeyi zannetmen körüz
Kafamız kızarsa vurur kırarız
Herşeyin bir anda hurt olur gider
(Oğuzcan, 2001: 205)

Irgat aldım emek verdim çalıştım
Türlü türlü cefalara alıştım
Ektim biçtim emeğimden vaz geçtim
Var mı benim gibi ehli kanaat
(Oğuzcan, 2001: 149)

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece
(Oğuzcan, 2001: 223)

Çalışırsan toprak verir cömerttir
Emeksiz istemek dermansız derttir
Çalışmak insana büyük servettir
Kese çoşar gönül çoşar el çoşar
(Oğuzcan, 2001: 155)

2.6 Doğruluk ve Dürüstlük:

Ahlaki değerler içerisinde önemli bir yer işgal eden “doğruluk ve dürüstlük” de tekrar sıklığı bakımından (13 dörtlükte) Âşık Veyssel’in şiirlerinde dikkat çeken değerlerden birisidir. Toplum olarak hem milli hem de küresel hayatımızda “doğruluk ve dürüstlük” temelinde hareket eden karakterli toplumlar oluşturabilmenin en önemli yolu bu değerlere sahip bireylerin sayısını artırmaktan geçer. İyi ve doğrunun her zaman kazanacağı fikri dimağlara yerleştirilirken, kamu gücünü elinde bulunduranların aksine hareket edenleri kanunlar çerçevesinde cezalandırması da bu değerlerin kazandırılması ve sürekliliğinin sağlanmasında etkilidir. Bu bağlamda Veyssel’in şiirlerinde olduğu gibi “doğruluk, dürüstlük, namus, ahlak, mertlik, vs.” yüceltilirken, “yalan, hile, haksızlık, hırsızlık rüşvet, zina, vs.” yerilmelidir:

Ne bir yetim hakkı ne de bir rüşvet
Yanmazdı gönüller olurdu hep şad
Derdim anlatırken denmezdi kapat
İşde hiyle, sözde yalan olmasa
(Oğuzcan, 2001: 63)

Ölün olur dirin olur
Her hususta kârın olur
İki cihan yerin olur
Ayrılmazsan doğru yoldan
(Oğuzcan, 2001: 67)

İstemezdi alış verişte senet
Kafalara yerleşmezdi ihanet
Ne zina olurdu ne çapkın evlat
İşde hiyle, sözde yalan olmasa
(Oğuzcan, 2001: 63)

Olmayasın karaktersiz
Çok konuşun yerli yersiz
Adın doğru kendin hırsız
Karanlıkta dolaşırsın
(Oğuzcan, 2001: 204)

Merd insanın sözü uyar özüne
Tezene teline vurmak sazına
Doğru gören gider yolun düzüne
Düz yolu görmeyen göz neme gerek
(Oğuzcan, 2001: 51)

2.7. Büyüklere saygı:

Toplumlar, geleceğe geçmişleriyle hazırlanan yapılarıdır. Geçmişte yaşanan olaylar ve tecrübeler toplumların sonraki hayatlarının şekillenmesi ve planlanmasında ne kadar etkiliyse o toplumun fertleri arasındaki genç ve yaşlı nesiller arasında sağlanacak iletişim de aynı şekilde müspet neticeler ortaya çıkaracaktır. Günümüz dünyasında giderek çevresinden tecrit edilen, elektronik cihazların adeta esiri olan nesillerin bir an önce gerçek dünya ile yüzleştirilmesi, öncelikle kendi aile çevresindeki, sonrasında ise etrafındaki bütün büyüklerine sevgi ve saygı besleyecek fertler hâline getirilmesinin yolları bulunmalıdır. Bu hususta da sanat ve edebiyat her şeyden daha fazla yardımcı olabilir.

Âşık Veysel, şiirlerinin muhteva çeşitliliği içerisinde bu hususu da dile getirmiştir. Değerler eğitimi projesinin en önemli hedef değerlerinden biri olan “büyüklerle saygı” Veysel’in şiirlerinde 13 dörtlükte işlenmiştir. Veysel’in bu şiirlerinde sevgi ve saygıyla anılan büyükler çoğunlukla bebeğini dokuz ay karnında taşıyan, ona hep iyi ve güzel şeyleri öğreten annelerle fedakâr babalardır. Sanatçı, kimi zaman da toplumun içerisinde bulunduğu olumsuzlukların sebebini artık eskisi gibi ana babaya hürmet edilmemesine bağlamaktadır:

Dokuz ay koynunda gezdirdi beni
Ne cefalar çekti ne etti anam
Acı tatlı zahmetime katlandı
Uçurdu yuvadan yürüttü anam
(Oğuzcan 2001: 213)

Çocuğudum anam bana ders verdi
Okumamı çalışmamı ön gördü
Milletine bağlı ol da dur derdi
Vatan sevgisini giyitti anam
(Oğuzcan 2001: 213)

Anaların hakkı kolay ödenmez
Analara ne yakışmaz ne denmez
Kan uykudan gece kalkar gücenmez
Emzirdi salladı uyuttu anam
(Oğuzcan 2001: 213)

Dünya tebdil oldu durum değişti
Kimi aya gider kimi cennete
Dünya güzellendi itibar düştü
Anne baba yoksun kaldı hürmete
(Oğuzcan 2001: 75)

Ağlasam ağlanmaz gülsem gülünmez
Yusam temizlenmez silsem silinmez
Ata nedir baba kimdir bilinmez
Atayı babayı sayan kalmadı
(Alptekin 2009: 94)

“Millî şahsiyetlere saygı” değeri de bu bağlamda değerlendirilebilir. Âşık Veysel, Atatürk başta olmak üzere Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Fatih Sultan Mehmed gibi Türk kültür ve tarihinin önemli kimi isimlerini şiirlerinde anarak bu şahsiyetlere karşı sevgi ve saygısını tüm samimiyeti ile ortaya koymuştur.

2.8. Eşitlik ve Demokrasi:

Türk millî eğitim sisteminin ve evrensel kültürün yeni nesillerde yaşatmaya çalıştığı değerlerden biri de “eşitlik”tir. Dünya üzerinde son zamanlarda hâkim olmaya başlayan ırkçı tavrın karşısında ülkesi ve dünyadaki her bir ferдин Allah tarafından yaratıldığının bilinciyle hareket edecek bireyler, yerel veya küresel ölçekte dünya barışına önemli katkılar sağlayacaktır. Hayatı boyunca insanlar arasında herhangi bir ayırım yapmayan Veysel’in şiirlerinde dile getirdiği değerlerden biri de “eşitlik” olmuştur. Tüm şiirleri içerisinde doğrudan doğruya eşitlik düşüncesini işleyen yedi dörtlüğü tespit edilen Âşık Veysel, bu manzumelerde hem Müslümanlar arasındaki birlik ve beraberlikle birlikte eşitliği konu edinmiş, hem de dünya insanları arasındaki asırlara dayanan ayrılık düşüncelerinin ne kadar yersiz olduğunu dile getirmiştir:

Beni hor görme kardeşim
Sen altınsın ben tunç muyum
Aynı vardan var olmuşuz
Sen gümüşsün ben saç mıyım

(Oğuzcan 2001: 41)

Kürt'ü Türk'ü ne Çerkez'i
Hep Âdem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlış var mı ve neresi

(Oğuzcan 2001: 58)

Yezit nedir, ne kızılbaş
Değil miyiz hep bir kardaş
Bizi yakar bizim ataş
Söndürmektir tek çaresi

(Oğuzcan 2001: 58)

Bakmaz mısın insanların işine
Kötülükler doğar peşi peşine
Mezhep kavgasına din doğuşüne
Sanki varıp sığmamışlar cennete

(Oğuzcan 2001: 75)

Kuran'a bak İncil'e bak
Dört kitabın dördü de hak
Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası

(Oğuzcan 2001: 58)

İnsanoğlu yana yana
Gitgide yaklaşır sona
Zengin fakir aynı hana
Pencereden bakar gider

(Oğuzcan 2001: 108)

Bunlarla beraber “empati” değerine de yer veren Veysel, bir taraftan da eşitlikçi toplumların olmazsa olmazlarından olan demokrasi değerini de şiirlerinde işlemiştir. Demokrasilerde vatandaşın elindeki en büyük güç olan oy hakkından bahseden sanatçı, eğitimin insanları, seçme ve seçilme hakkını kullanma konusunda geliştirebileceği inancını dile getirmiştir. Yaşadığı dönemde oldukça popüler olan Halkevlerinden bahsettiği bir şiirinde, bu kurumlar sayesinde eşitlik, hürriyet ve demokrasi gibi kavramların toplumumuzda yaygınlık kazandığını ifade etmektedir:

Ey gönül kendini yüksek gözetme
Sana zor geleni herkese tutma
Her güzeli güzel sanıp meyletme
Kalleş olur en sonunda aldanın

(Oğuzcan 2001: 49)

Doğrult hedefine çek ger yayını
Zedeleme temiz kullan oyunu
Yaptır mektebini yükselt köyünü
Her derdlere derman bulana ne den

(Oğuzcan 2001: 76)

Halkevleri ilim irfan yuvası
Atatürk'ün sesi milletin sesi
Eşitlik hürriyet ve demokrasi
Atatürk sözü var Halkevlerinde

(Oğuzcan 2001: 190)

2.9. Sabır ve Cesaret:

Hayatımız boyunca her şey, arzu ettiğimiz istikamette gitmeyebilir. Bizden veya başkalarından kaynaklanan hastalık, başarısızlık, haksızlık, yoksulluk gibi bazı olumsuzluklar da hayatımızın gerçeklerindedir. Çocuklarımızın küçük yaşta karşılaştıkları problemleri belki kendi imkân ve gücümüzle bertaraf etme şansımız vardır. Fakat çocuklarımıza daha sonraki gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde karşılaştıkları sıkıntılarla baş etme yollarını öğretmemiz; hayata küsmeden, gerektiğinde sıkıntılarla birlikte yaşama cesaretini kazandırmamız gerekir. Bütün bunlar aslında sabır ve cesaret eğitimi diyebileceğimiz bir süreçtir. Bu süreci başarıyla tamamlayan, olumsuzluklara sabırla direnç gösteren, gerektiğinde cesurca fikrini ortaya koyabilen fertlerin sosyal hayatlarında da başarılı olmaları muhakkaktır. Sabır, karşılaşılan güçlükleri yenmeye çalışmamak, mücadeleden vazgeçmek manasında düşünülemeyeceği gibi cesaret de her olayda ortaya atılıp kaba gücünü göstermek, olur olmaz kavgalara katılmak değildir. Her hâlükârda aklın yol göstericiliğinden istifade edilmelidir.

Hayata oldukça olumsuz şartlarda başlayan ve neredeyse hep bir mücadele içerisinde olan Âşık Veysel, hem bizatihi kendi yaşantısı, hem de şiirlerinde dile getirdiği düşüncelerle sabır değerinin yeni nesillere kazandırılmasında örnek alınabilecek en uygun isimlerden birisidir. İnsanın yaşadığı müddetçe pek çok iyi ve kötü hadiseyle karşılaşacağını ifade eden Veysel, diğer yandan her şeyin sabırla olgunlaşacağını, sabretmeden isteğe kavuşulamayacağını, insanı mutsuzluğa sevk eden hırsın panzehrinin sabır olduğunu pek çok kez dile getirmiştir:

Veysel sözün bir söz olsun
Çokça sabır hırs az olsun
İnce eğir ip düz olsun
Geçeceksin bu taraktan

(Oğuzcan 2001: 67)

Mihneti dünyaya tahammül gerek
Gahi ağlayarak gahi gülerek
Geçti günüm gözyaşlarım silerek
Veysel arar dertlerine çareler

(Oğuzcan 2001: 211)

Gülü yetiştirir dikenli çalı
Arı her çiçekten yapıyor balı
Kişi sabır ile bulur kemali
Sabretmeyen maksudunu bulamaz

(Oğuzcan 2001: 42)

Sehabet tamaha vurunca yıktı
Hırs meydana bir velvele bıraktı
Sabır hırsın duluğuna bir çaktı
Kin ve kibir ele aldı ağdı

(Oğuzcan 2001: 215)

Bu can bu cesede gireldenberi
Aldık başımıza türlü kaderi
Çaresiz çekeriz ileri geri
Vakit gelir tamam olur sıralar

(Oğuzcan 2001: 211)

Bunların hepsi mevcut Veysel'de
Yoktur diyeceğim emare elde
Çamuruma karışmıştır temelde
Sabır bunun cümlesine bağ idi

(Oğuzcan 2001: 216)

Yiğitlik, cesurluk yılmaz yorulmaz,
Tembellere hazır sofraya kurulmaz.
Veysel'in elinden hiçbir iş gelmez,
Çalı gibi yaprak açar, gül yapar
(Oğuzcan 2001: 194)

Türk milleti asla korkmaz düşmandan
Korkarız Allah'tan bir de vicdandan
Geçmeyiz namustan geçeriz candan
Kalan gazi ölen mert olur gider
(Oğuzcan 2001: 205)

2.10. Fedakârlık, Feragat, Diğerkâmlık:

Fedakârlık, bir insanın bir başkası için kendini ve kendi çıkarlarını feda etmekten çekinmemesi; feragat, hak ettiği bir imkândan bir başkası için vazgeçebilme erdemini gösterebilmek; diğerkâmlık ise başkalarının menfaatlerini kendinden önce düşünmek şeklinde tarif edilebilecek ve aslında birbirleriyle de pek ilgisiz olmayan kavramlardır.

Kolektif yaşantıdan giderek ferdiyetçi bir yapıya dönüşen sosyal hayatımızda en çok ihtiyaç duyduğumuz değerlerden bir grubunu da bu kavramlar oluşturmaktadır. Aslına bakılırsa kendine ait olan bir metaın, imkân ve avantajın bir başkasına gönül rızası ile devredilmesi, bırakılması modern dünyanın anlamakta giderek zorlandığı davranışlardandır. Türk ve İslâm tarihine bakıldığında, bu türden uygulamaların bizi birbirimize yaklaştırdığı, arada var olan kimi kırgınlıkları giderdiği de görülecektir.

Şiirlerinde çok farklı duygu ve düşüncelere yer veren Âşık Veyssel, toplumumuzu bir arada tutan harçlardan olduğu düşüncesiyle fedakârlık, feragat ve diğerkâmlığı da zaman zaman şiirlerinde işlemiştir:

Çektin, yazdın ve söyledin
Verdin almak istemedin
Sadık yarım toprak dedin
Dostlar seni unuttur mu
(Oğuzcan 2001: 15)

Çalış kazan helalinden
Feragat et el malından
Gelip geçen evvelinden
Ne götürmüş azdan çoktan
(Oğuzcan 2001: 67)

Fabrikalar icat etti
Atalığın ispat etti
Varlığın Türk'e terk etti
Döndü çark devran ağladı
(Oğuzcan 2001: 173)

Elinden bir dolu içtim
Türlü türlü derde düştüm
Cümle varlığımdan geçtim
Senin yolunda yolunda
(Oğuzcan 2001: 21)

Bu vatan uğruna canını veren
Karıymış sulara olmamış gören
Aman deyip Allah'ına yalvaran
İhtiyar babalar nerede kaldı
(Oğuzcan 2001: 195)

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtkı ile çalışır benimseyerek
Milletine ulusuna uyanlar
Demez neme lazım neyime gerek
(Oğuzcan 2001: 161)

Destekle fakiri okut yetimi
 Bu hayırlar dinimizce kötü mü
 İdrak eyle hidrojeni atomu
 Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
 (Oğuzcan 2001: 165)

Bu varlığı böyle gördüm
 Düşündüm kafama sordum
 Düşkünlere yapar yardım
 Halkın evi Hakkın evi
 (Oğuzcan 2001: 191)

2.11. Tasarruf:

Toplum olarak en çok ihtiyaç duyduğumuz değerlerden birisi de “tasarruf”tur. Her devirde geçer akçe olan tasarruf, bir yönüyle de gelecek planlamasıdır. Her şeyin tüketime endekslendiği günümüz dünyasında belki de kazandırılması en güç değerlerden biridir. Zira küresel sermayeyi elinde bulunduran güçler, bütün dünyayı ama özellikle de gelişmekte olan ülkelerin vatandaşlarını tüketime yöneltmek üzere tüm güçlerini sarf etmekte.

Milli bağımsızlığın en önemli unsurlarından birisi olan ekonomik bağımsızlığı elimizde bulundurabilmek için insanlarımızı israftan kaçınmayla birlikte tasarruf etme alışkanlığını da kazandırmamız gerekir.

Cumhuriyet’in ilk yıllarıyla İkinci Dünya Savaşının yokluk yıllarını yaşayan Âşık Veysel’in, şiirlerinde en sık dile getirdiği hususlardan biri de tasarruf etmenin önem ve gereğidir:

Ya bir zenaatkâr ya bir memur ol
 Düşün her tarafı ehl-i zamir ol
 Eline geçeni harcama bol bol
 Beyhude sarfolan altın tunç olur
 (Oğuzcan 2001: 65)

On kuruş bulursan beşini harca
 Doğru hak yoluna düşersin borca
 Eğer zengin isen paraca malca
 Yabancılar sana kardeş bac’olur
 (Oğuzcan 2001: 66)

Hamal isen iskelede mağzada
 Mebusvari manto alma avrada
 Çiftçi isen çarık işler tarlada
 Boyalı iskarpin çirkince olur
 (Oğuzcan 2001: 65)

Çok uzatma ayağını
 Açıkta kalır üşürsün
 Temiz kullan boyayağını
 Sahte boyalar taşırsın
 (Oğuzcan 2001: 204)

2.12. Ümitvarlık:

Âşık Veysel’le adeta özdeşleşen değerlerden birisi de “ümitvarlık”tır. Yukarıda da bahsedildi gibi Veysel, gözlerini kaybetmesi, çocuğunun vefat etmesi, ilk eşinin kendisini terk etmesi vs. bir insanın hayatında yaşayabileceği pek çok olumsuzluklara rağmen mücadeleden ve ümit etmekten vazgeçmeyen biridir. Bunu sadece kendi hayatında yaşamakla kalmamış, şiirlerinde de bu duyguları işleyerek, sıkıntı içerisinde olan insanlara umut olmaya devam etmiştir:

Dünya çok şirin geçilmez
Sağ oldukça umut yaşar
Seksen doksan yüz yaş olsa
Yine onda umut yaşar

(Oğuzcan 2001: 236)

Gönül umudun yoldaşı
Durmaz gezer dağı taşı
Son nefeste olsa kişi
Gine onda umut yaşar

(Oğuzcan 2001: 236)

Bir hayal peşinde dolandım durdum
Asla terk etmezem sanma unuttum
Sönmez ümidlerden beklerim yardım
Bugün yarın dedim gönlüm avuttum
(Oğuzcan 2001: 37)

3. Sonuç:

Âşık Veysel'in şiirlerinde, değişik sıklıklarda pek çok millî ve evrensel değeri tespit etmek mümkündür. Bu çalışmada bilhassa Veysel'in şiirlerinde en sık dile getirilenler üzerinde durulmuştur. Yukarıda sıklık derece ve sırasına göre değerlendirdiğimiz "sevgi, birlik ve beraberlik, çalışkanlık, millî bilinç, mücadelecilik, doğruluk, dürüstlük, büyüklere saygı, eşitlik, sabır ve cesaret, fedakârlık, feragat, diğerkâmlık, tasarruf ve ümitvarlık" değerlerinin dışında Veysel'in şiirlerinde, değişik sıklıklarda olmak üzere "adalet (Oğuzcan 2001: 91), aile mutluluğu (Oğuzcan 2001: 149), barış (Oğuzcan 2001: 74, 205), bilimsellik (Oğuzcan 2001: 95, 139 vd.), cömertlik (Oğuzcan 2001: 215), çağdaşlık (Oğuzcan 2001: 70, 196 vd.), çevre bilinci (Oğuzcan 2001: 166), dostluk (Oğuzcan 2001: 14, 90, vd.), evrensellik (Oğuzcan 2001: 29), gençliğin kıymetini bilmek (Oğuzcan 2001: 66), haddini bilmek (Oğuzcan 2001: 208), ideal sahibi olmak (Oğuzcan 2001: 176), ilericilik (Oğuzcan 2001: 62), insan hakları (Oğuzcan 2001: 205), işbirliği (Oğuzcan 2001: 49), kanaat (Oğuzcan 2001: 149, 215), dünyanın geçiciliği (Oğuzcan 2001: 29, 34), kötü alışkanlıklardan uzak durma (Oğuzcan 2001: 65), nezaket (Oğuzcan 2001: 50), paylaşım (Oğuzcan 2001: 120), sadakat (Oğuzcan 2001: 102), sırdaşlık (Oğuzcan 2001: 83, 122, 235), tevazu (Oğuzcan 2001: 76, 219, vd.), helal, haram ve kader inancı (Oğuzcan 2001: 44, 101, 125)" gibi millî, dini ve evrensel başka değerlerle pek çok mistik unsura (Aytaç, 2003) da yer verilmiştir. Bu bağlamda Âşık Veysel'in şiirleri değerler manzumesi açısından oldukça zengin edebî mahsullerdir.

Sonuç olarak karakterli bir toplum oluşturabilmenin yolu sağlam bir değerler eğitiminden geçer. Değerler eğitiminde başarılı olmanın yolu ise bu değerlerin işlendiği nitelikli edebiyat ve sanat eserlerinin ortaya konulması ve muhataplarıyla buluşturulması gerekmektedir. Bu hususta Türk edebiyatının zengin mirasından yararlanılmalı, tarihi ve modern metinler, bu açılardan da değerlendiren özgün çalışmaları yeni nesillere ulaştırılmalıdır.

Kaynaklar

- Akbaş, Oktay. (2004). “Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Alptekin, Ali Berat. (2004). *Âşık Veysel -Türk'üz Türkü Çağırırız-*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Aydın, Mustafa. (2011). “Değerler, İşlevleri ve Ahlak”. *Eğitime Bakış*. 19, 39-45.
- Aytaç, Pakize. (2003). “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Mistik Unsurlar”. *Türk Kültür ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 26, 1-26.
- Bakiler, Yavuz Bülent. (1986). *Âşık Veysel, Hayatı ve Şiirleri*. İstanbul: Tercüman Yay.
- Biçer, Seçil. (2013). “Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy’a Ait ‘Safahat’ Adlı Eserin İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Bulut, Sevilay. (2011). “Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çelikkaya, Hasan. (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çoban, Mustafa. (2016). “Değerler Eğitiminin Referansları Bağlamında Hacı Bektaş Velî’nin Makâlâtı”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13/1, 1-22.
- Erdem, Ali Rıza. (2003). “Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 4, 55-72.
- Genelge 2010/53. *MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Değerler Eğitimi Genelgesi*.
- Güngör, Erol. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güven, Ahmet Zeki. (2014). “Türk Efsanelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 26, 225-246.
- Kaplan, Mehmet. (2001). *Türk Milletinin Kültürel Değerleri*. Ankara: MEB Yayınları.
- Kaya, Doğan. (1988). “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Kafiye Yapısı”. *Âşık Veysel Selam Olsun Kucak Kucak*. Haz. Kutlu Özen. Sivas, 94-99.
- Kılcan, Bahadır. (2009). “İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Kırşehir İli Örneği)”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kumbasar, Ezgi. (2011). “Muzaffer İzgü’nün Romanlarının Değerler Eğitimi

- Açısından İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kurtoğlu, Orhan. (2016). “Değer Eğitimi Açısından Ahilik ve Uygulamaları”. *Postmodern Çağda Ahilik*, Editör: H. Örs. Ankara: Nobel Yayınevi, 111-127.
- Moğul, Selçuk. (2012). “Mehmet Akif Ersoy’un Safahat İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Oğuzcan, Ümit Yaşar (haz.). (2001). *Dostlar Beni Hatırlasın (Âşık Veyssel-Hayatı ve Bütün Şiirleri)*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Özbay, Murat ve Tayşi, Esra Karakuş. (2011). “Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*. 1, 21-31.
- Öztürk, Hüseyin Emin. (2008). *Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Pıghın, Gerda. (2005). *Çocuklara Değer Aktarımı*. Çev. A.Y. Gök. İzmir: İlya İzmir Yayınevi.
- Solmaz, Süleyman. (2016). “Değerler Eğitimi Açısından Klasik Türk Edebiyatı”. *2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri*. Editör: Y. Yeşil. Ankara: TES Yayınları. 579-593.
- Şen, Ülker (2007). “Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TEDÖP (2005). *Orta Öğretim Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayını.
- Tural, Sadık. (1992). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ecdâd Yayınları.
- Uyar, Yusuf. (2007). “Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaman, Ertuğrul. (2014). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, Kubilay (2006). “Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 19, 499-522.
- Yönerge (2015). Değerler Eğitimi Yönergesi. Erişim Tarihi: 29.06.2017. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_degerleregitimi.pdf

Ek:

Değerlerin Tespiti İçin Taranan Kanun, Genelge ve Ders Öğretim Programları:

1. 100 Eser Genelgesi
2. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (Tüm Sınıflar) Sanat Tarihi
3. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Batı Müziği Tarihi (11. Sınıf)
4. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Bilişim Destekli Müzik (11. Sınıf)
5. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi (12. Sınıf)
6. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Drama (12. Sınıf)
7. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi İki Boyutlu Sanat Atölye
8. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müziğe Giriş (9. Sınıf)
9. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Biçimleri (12. Sınıf)
10. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Sanat Eserlerini İnceleme (12. Sınıf)
11. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Türk Müziği Koro Eğitimi (9-12. Sınıflar)
12. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Türk Resim Heykel Sanatı (11. Sınıf)
13. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Türk ve Batı Müziği Çalgı Toplulukları (11 ve 12. Sınıflar)
14. Antrenman Bilgisi (10. Sınıf)
15. Beden Eğitimi Bilimine Giriş (9. Sınıf)
16. Beden Eğitimi ve Spor Tarihi (9. Sınıf)
17. Biyoloji (9-12. Sınıf)
18. Coğrafya
19. Çalgı Bakım ve Onarımı
20. Dil ve Anlatım
21. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (9-12)
22. Eğitsel Oyunlar (12. Sınıf)
23. Fizik (9-10. Sınıf)
24. İngilizce ve İkinci Yabancı Diller
25. İnsan Anatomisi (9. Sınıf)
26. Kimya (9-10. Sınıf)
27. Millî Eğitim Temel Kanunu
28. Özel Alan Çalışması (11 ve 12. Sınıf)
29. Piyano Dersi (9-12. Sınıflar)
30. Ritim Eğitimi ve Dans (12.Sınıf)

